Nghiên cứu các yếu tố tác động đến xây dựng "thế trận lòng dân" bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới

ThS NGUYỄN TRỌNG ĐẠI
Học viện Chính trị, Bộ Quốc phòng
Email: trongdaikq@gmail.com

HỒ MẠNH CƯỜNG
Học viện Chính trị, Bộ Quốc phòng
Email: homanhcuong020489@gmail.com

Tóm tắt: *"Thế trận lòng dân" bảo vệ Tổ quốc là trạng thái chính trị - tinh thần của nhân dân được tổ chức, khơi dậy, quy tụ, phát huy, tạo nền tảng huy động sức mạnh tổng hợp của toàn dân cho sự nghiệp bảo vệ Tổ quốc. Trong tình hình hiện nay, xây dựng "thế trận lòng dân" bảo vệ Tổ quốc là yêu cầu khách quan, vừa mang tính cấp thiết, vừa mang tính chiến lược cơ bản, lâu dài; đồng thời, phụ thuộc và chịu sự tác động trực tiếp, toàn diện, đa chiều từ nhiều yếu tố. Các yếu tố này cần được dự báo, nghiên cứu kỹ lưỡng, qua đó thiết thực nâng cao chất lượng xây dựng "thế trận lòng dân" bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới.*
Từ khóa: *yếu tố tác động; thế trận lòng dân; bảo vệ Tổ quốc.*

1. Quan niệm về xây dựng "thế trận lòng dân" bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới

"Thế trận lòng dân" bảo vệ Tổ quốc là một nhân tố cực kỳ quan trọng cấu thành sức mạnh quân sự, quốc phòng Việt Nam; thể hiện ở sự gắn bó, cố kết, hội tụ lòng yêu nước, lòng tự hào, tự tôn dân tộc, lòng tin của nhân dân với Đảng, Nhà nước, với chế độ xã hội chủ nghĩa, tinh thần đoàn kết, sự thống nhất nhận thức, ý chí và hành động, sẵn sàng đóng góp sức người, sức của, chiến đấu, hy sinh để bảo vệ vững chắc Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa.

"Thế trận lòng dân" bảo vệ Tổ quốc không phải tự nhiên mà có, cũng không phải là bất biến. Nó đòi hỏi phải có sự lãnh đạo, định hướng, dẫn dắt thường xuyên, liên tục của Đảng, Nhà nước, cấp ủy, tổ chức đảng, chính quyền các cấp nhằm phục vụ cho mục tiêu, nhiệm vụ ở các giai đoạn lịch sử nhất định.

Xây dựng "thế trận lòng dân" bảo vệ Tổ quốc là tổng thể hoạt động lãnh đạo của Đảng, sự quản lý điều hành của Nhà nước, sự tham gia của các tổ chức chính trị - xã hội trong hệ thống chính trị nhằm củng cố lòng tin, nâng cao trình độ nhận thức, ý thức, trách nhiệm của nhân dân trong thực hiện đường lối, chủ trương của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước về nhiệm vụ bảo vệ Tổ quốc; chăm lo, đảm bảo đời sống của nhân dân, phát huy sức mạnh tổng hợp của cả hệ thống chính trị trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa trong tình hình mới.

Xây dựng "thế trận lòng dân" bảo vệ Tổ quốc là sự kế thừa bài học từ lịch sử dựng nước và giữ nước của dân tộc; là sự phát triển sáng tạo và là quan điểm xuyên suốt, nhất quán của Đảng ta. Trước những tác động "nhanh chóng, phức tạp, khó dự báo" của tình hình thế giới, khu vực; những thời cơ và khó khăn, thách thức đan xen đang đặt ra nhiều vấn đề mới, yêu cầu mới cho sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, làm cho nhiệm vụ xây dựng "thế trận lòng dân" bảo vệ Tổ quốc càng trở lên cấp thiết.

2. Các yếu tố tác động đến xây dựng "thế trận lòng dân" bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới

Một là, tình hình thế giới và khu vực đang trải qua những biến động to lớn, diễn biến rất nhanh chóng, phức tạp, khó dự báo.

Những diễn biến phức tạp của tình hình thế giới thời gian gần đây đã và đang tác động sâu sắc, toàn diện đến sự nghiệp đổi mới, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa. Trong bối cảnh ấy, Đảng ta nhận định: "Hoà bình, hợp tác và phát triển vẫn là xu thế lớn, song đang đứng trước nhiều trở ngại, khó khăn; cạnh tranh chiến lược giữa các nước lớn, xung đột cục bộ tiếp tục diễn ra dưới

nhiều hình thức, phức tạp và quyết liệt hơn"[1]. Cục diện thế giới tiếp tục biến đổi theo xu hướng đa cực, đa trung tâm; các nước lớn vẫn hợp tác, thoả hiệp, nhưng đấu tranh, kiềm chế lẫn nhau gay gắt hơn. Chủ nghĩa dân tộc cực đoan, chủ nghĩa cường quyền nước lớn, chủ nghĩa thực dụng trong quan hệ quốc tế gia tăng. Các nước đang phát triển, trong đó có Việt Nam đang phải đứng trước nhiều khó khăn, thách thức mới.

Những phát minh trong lĩnh vực khoa học, kỹ thuật, công nghệ quân sự với việc sản sinh ra nhiều thế hệ vũ khí mới có sức công phá, hủy diệt lớn; nguy cơ chiến tranh công nghệ cao luôn rình rập, trực tiếp đe dọa nền hòa bình, ổn định trên thế giới. Nhiều quốc gia trên thế giới và trong khu vực đẩy mạnh hiện đại hóa quân đội, mua sắm các loại vũ khí, trang bị quân sự mới nhất, đẩy cuộc chạy đua vũ trang tiến thêm những bước dài với nội dung và hình thức mới lạ. Điều này, tạo ra tâm lý bất an về thời cuộc, đặt ra những hệ lụy rất đáng quan ngại đối với nhiều quốc gia.

Khu vực châu Á - Thái Bình Dương, trong đó Đông Nam Á "có vị trí chiến lược ngày càng quan trọng, là khu vực cạnh tranh gay gắt giữa các cường quốc, tiềm ẩn nhiều bất ổn. Tranh chấp chủ quyền lãnh thổ, chủ quyền biển, đảo diễn ra căng thẳng, phức tạp, quyết liệt hơn. Hoà bình, ổn định, tự do, an ninh, an toàn hàng hải, hàng không trên Biển Đông đứng trước thách thức lớn, tiềm ẩn nguy cơ xung đột"[2]. Tình hình Biển Đông trong những năm gần đây đã trở thành "vấn đề nóng" trên các diễn đàn của khu vực và quốc tế. Mọi diễn biến ở Biển Đông đều tác động đến tâm tư, tình cảm của cán bộ, đảng viên và nhân dân nói chung và việc xây dựng "thế trận lòng dân" bảo vệ Tổ quốc nói riêng.

Trước sự điều chỉnh chiến lược phát triển của các quốc gia, nhất là các nước lớn, đòi hỏi chúng ta nắm bắt được quy luật khách quan, xu thế của thời đại và thực tiễn đất nước; có định hướng, mục tiêu, quan điểm đúng đắn, giải pháp hữu hiệu để bảo vệ lợi ích quốc gia, dân tộc Việt Nam; vừa hợp tác, vừa đấu tranh, có đối sách hợp lý nhằm giữ vững môi trường hòa bình, ổn định, tranh thủ tối đa các nguồn lực bên ngoài để phát triển đất nước; kiên quyết, kiên trì đấu tranh bảo vệ vững chắc độc lập, chủ quyền, thống nhất và toàn vẹn lãnh thổ của Tổ quốc. Điều này không chỉ liên quan trực tiếp đến xây dựng "thế trận lòng dân" bảo vệ Tổ quốc mà còn liên quan trực tiếp đến việc kiên định, bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng, mục tiêu độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội, thành quả cách mạng mà nhân dân ta bằng xương máu, công sức, mồ hôi, nước mắt của nhiều thế hệ mới giành được.

Hai là, tình hình kinh tế - xã hội trong nước sau hơn 35 năm đổi mới

Sau 35 năm đổi mới, "đất nước ta chưa bao giờ có được cơ đồ, tiềm lực, vị thế và uy tín quốc tế như ngày hôm nay"[3], thế và lực, sức mạnh tổng hợp quốc gia, uy tín quốc tế, niềm tin của nhân dân ngày càng được nâng cao, tạo ra những tiền đề quan trọng để xây dựng "thế trận lòng dân" bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới.

Việc thực hiện đường lối đổi mới đã đem lại những chuyển biến rõ rệt, hết sức sâu sắc và tích cực ở Việt Nam: Đất nước đã đạt được những thành tựu to lớn, có ý nghĩa lịch sử, phát triển mạnh mẽ, toàn diện so với những năm trước đổi mới; quy mô, trình độ nền kinh tế được nâng lên, kinh tế phát triển, lực lượng sản xuất được tăng cường; đời sống nhân dân được cải thiện rõ rệt cả về vật chất và tinh thần, nhiều vấn đề xã hội được giải quyết, an sinh xã hội, phúc lợi xã hội từng bước được nâng cao; chính trị, xã hội ổn định, quốc phòng, an ninh được bảo đảm; đối ngoại và hội nhập quốc tế ngày càng được mở rộng; thế và lực của quốc gia được tăng cường; niềm tin của nhân dân vào sự lãnh đạo của Đảng được củng cố. Đây là niềm tự hào, là động lực, nguồn lực quan trọng, là niềm tin để toàn Đảng, toàn dân và toàn quân ta vượt qua mọi khó khăn, thách thức, tiếp tục vững bước trên con đường đổi mới toàn diện, đồng bộ; phát triển nhanh và bền vững đất nước. Đồng thời, tiếp tục tạo ra những điều kiện, tiền đề quan trọng nhằm phát huy vai trò sáng tạo, sự ủng hộ và tham gia tích cực của nhân dân trong xây dựng, bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa trong tình hình mới.

"Bên cạnh những thành tựu, mặt tích cực là cơ bản, chúng ta cũng còn không ít khuyết điểm, hạn

chế và đang phải đối mặt với những thách thức mới trong quá trình phát triển đất nước"[4]. Kinh tế - xã hội phát triển vẫn chưa tương xứng với tiềm năng, lợi thế của đất nước và còn nhiều khó khăn, thách thức, "Về kinh tế, chất lượng tăng trưởng, sức cạnh tranh còn thấp, thiếu bền vững; kết cấu hạ tầng thiếu đồng bộ… Về xã hội, khoảng cách giàu nghèo gia tăng; chất lượng giáo dục, chăm sóc y tế và nhiều dịch vụ công ích khác còn không ít hạn chế; văn hoá, đạo đức xã hội có mặt xuống cấp; tội phạm và các tệ nạn xã hội diễn biến phức tạp"[5]; tình trạng tham nhũng, lãng phí, suy thoái về tư tưởng chính trị và đạo đức, lối sống vẫn diễn ra trong một bộ phận cán bộ, đảng viên. Những vấn đề này cần được xem xét một cách tỉnh táo và xử lý một cách kịp thời, hiệu quả, đòi hỏi phải có tầm nhìn mới, bản lĩnh mới và sức sáng tạo mới để có những giải pháp hữu hiệu, khắc chế những tác động tiêu cực, không ngừng củng cố, tăng cường, phát huy các nhân tố tích cực xây dựng "thế trận lòng dân" bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới.

Ba là, những kết quả đã đạt được và mục tiêu, yêu cầu tăng cường quốc phòng, an ninh, bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới

Trong thời gian qua, toàn Đảng, toàn dân, toàn quân đã nắm bắt kịp thời những thuận lợi, thời cơ, vượt qua khó khăn, thách thức, đoàn kết, chung sức, đồng lòng nỗ lực phấn đấu đạt được nhiều thành tựu rất quan trọng, khá toàn diện trên lĩnh vực quốc phòng, an ninh. Tổ chức triển khai có hiệu quả các giải pháp thực hiện chủ trương tăng cường tiềm lực quốc phòng, an ninh đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới, "thế trận lòng dân được chú trọng; thế trận quốc phòng toàn dân và thế trận an ninh nhân dân, nhất là trên các địa bàn chiến lược, trọng điểm, được củng cố vững chắc"[6]. Tuy nhiên, "Việc quán triệt, tổ chức, triển khai thực hiện các nghị quyết của Đảng, pháp luật của Nhà nước về quốc phòng, an ninh, bảo vệ Tổ quốc có lúc, có nơi chưa nghiêm, hiệu quả chưa cao"[7].

Thực hiện nhất quán quan điểm tăng cường quốc phòng, an ninh, bảo vệ vững chắc Tổ quốc là nhiệm vụ trọng yếu, thường xuyên của cách mạng Việt Nam. Đại hội XIII của Đảng xác định: "Bảo vệ vững chắc độc lập, chủ quyền, thống nhất, toàn vẹn lãnh thổ của Tổ quốc, bảo vệ Đảng, Nhà nước, nhân dân, chế độ xã hội chủ nghĩa, nền văn hóa và lợi ích quốc gia - dân tộc; giữ vững môi trường hòa bình, ổn định chính trị, an ninh quốc gia, an ninh con người; xây dựng xã hội trật tự, kỷ cương, an toàn, lành mạnh để phát triển đất nước theo định hướng xã hội chủ nghĩa"[8].

Mục tiêu, yêu cầu trên trực tiếp tác động, chi phối tới việc xác định nội dung, hình thức, phương pháp tiến hành các hoạt động xây dựng "thế trận lòng dân" bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới. Các hoạt động xây dựng "thế trận lòng dân" bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới cần quán triệt, nhận thức sâu sắc, cụ thể hóa để tổ chức thực hiện hiệu quả các quan điểm của Đảng về vị trí, vai trò của quốc phòng, an ninh; mục tiêu tăng cường quốc phòng, an ninh, bảo vệ Tổ quốc; phương châm chỉ đạo sự nghiệp quốc phòng, an ninh, bảo vệ Tổ quốc; tăng cường tiềm lực quốc phòng, an ninh, xây dựng nền quốc phòng toàn dân gắn với nền an ninh nhân dân; phương hướng, mục tiêu xây dựng lực lượng vũ trang nhân dân.

Bốn là, những thách thức của an ninh phi truyền thống trong tình hình hiện nay

Hiện nay, các mối đe dọa an ninh phi truyền thống ngày càng trở lên nghiêm trọng. Việt Nam là một trong những quốc gia chịu ảnh hưởng nặng nề nhất từ các mối đe dọa an ninh phi truyền thống, nhất là sự biến đổi của khí hậu, ô nhiễm môi trường, cạn kiệt tài nguyên… Trong những năm qua, dưới tác động của biến đổi khí hậu, tần suất và cường độ thiên tai ngày càng gia tăng, gây ra nhiều tổn thất to lớn về người, tài sản, cơ sở hạ tầng kinh tế, văn hóa, xã hội, tác động xấu đến môi trường sống.

Những thách thức của an ninh phi truyền thống khiến cho vấn đề giữ gìn những giá trị truyền thống, phong tục, tập quán tốt đẹp của dân tộc, thuần phong mỹ tục, những giá trị đạo đức, lối sống, lòng yêu nước, lý tưởng cách mạng gặp nhiều khó khăn, trở ngại. Việc bảo vệ và phát huy giá trị truyền thống của quốc gia, dân tộc trên mọi lĩnh vực kinh tế, chính trị, văn hóa, xã hội, chống lại mọi âm mưu áp đặt, đe dọa, xâm lăng văn hóa của các thế lực thù

địch là một vấn đề gay go và phức tạp, tác động trực tiếp đến nhiệm vụ xây dựng "thế trận lòng dân" bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới.

Năm là, chất lượng, hiệu quả công tác xây dựng, chỉnh đốn Đảng với xây dựng hệ thống chính trị

Xây dựng, chỉnh đốn Đảng gắn kết chặt chẽ với xây dựng hệ thống chính trị làm cho Đảng và từng tổ chức thành viên của hệ thống chính trị luôn trong sạch, vững mạnh toàn diện; bảo đảm tính nhất quán, đồng bộ, tổng thể, liên thông trong tổ chức và hoạt động; tăng cường năng lực đề kháng, phòng ngừa, loại bỏ mọi nguy cơ suy thoái, biến chất.

Hiện nay, toàn Đảng, toàn dân và toàn quân đang đẩy mạnh học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh với quyết tâm ngăn chặn và đẩy lùi tình trạng suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống; xây dựng tổ chức đảng và bộ máy nhà nước trong sạch, vững mạnh, nâng cao năng lực lãnh đạo và sức chiến đấu của Đảng, xây dựng đội ngũ cán bộ, đảng viên có "đủ phẩm chất, năng lực và uy tín, ngang tầm nhiệm vụ"[11]. Công tác dân vận của hệ thống chính trị, nhất là dân vận chính quyền gắn với công tác xây dựng Đảng về chính trị, tư tưởng, đạo đức, tổ chức và cán bộ góp phần tạo đồng thuận, tăng cường mối quan hệ mật thiết của Đảng với nhân dân, phát huy vai trò nhân dân tham gia xây dựng Đảng. Đây là những yếu tố tác động rất quan trọng trong xây dựng "thế trận lòng dân" bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới.

Sáu là, hoạt động chống phá của các thế lực thù địch, phản động đến xây dựng "thế trận lòng dân" bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới

Âm mưu, thủ đoạn "diễn biến hòa bình" và sự chống phá của các thế lực thù địch, phản động đã và đang đặt ra nhiều nhiệm vụ với yêu cầu ngày càng cao đối với sự nghiệp bảo vệ Tổ quốc nói chung và xây dựng "thế trận lòng dân" bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới nói riêng. Các thế lực thù địch, phản động lợi dụng chính sách mở cửa, hội nhập, các vấn đề "dân tộc, tôn giáo, dân chủ, nhân quyền" để hoạt động chống phá, gây mâu thuẫn giữa các tộc người, chia rẽ khối đại đoàn kết toàn dân tộc, đoàn kết tôn giáo; tuyên truyền, kích động tư tưởng ly khai, tự trị trong đồng bào dân tộc thiểu số. Những tổ chức "đối lập phản động lưu vong" vẫn luôn tìm cách gây bạo loạn, chống phá cách mạng nước ta. Chúng tìm mọi cách móc nối, lôi kéo, tập hợp lực lượng, gây rối an ninh chính trị, trật tự an toàn xã hội trên các địa bàn, để nước ngoài tạo cớ can thiệp, lật đổ. Bằng nhiều thủ đoạn tinh vi, nham hiểm và lợi dụng những yếu kém, sơ hở trong lãnh đạo, quản lý, điều hành của một số cấp ủy, chính quyền cơ sở, chúng tăng cường chống phá, kích động, chia rẽ, ly tán lòng dân, làm phai nhạt niềm tin của nhân dân đối với Đảng, Nhà nước và chế độ xã hội chủ nghĩa ở nước ta. Những yếu tố đó đã, đang đe dọa trực tiếp đến quá trình xây dựng "thế trận lòng dân" bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới.

Xây dựng "thế trận lòng dân" bảo vệ Tổ quốc là vấn đề có ý nghĩa chiến lược, liên quan tới nhận thức và trách nhiệm của nhiều cấp, nhiều ngành; đồng thời chịu sự chi phối của nhiều yếu tố. Do đó, cần có những nhận định, nghiên cứu, phân tích, đánh giá đầy đủ, khách quan, khoa học và toàn diện về sự tác động đa chiều của các yếu tố. Trên cơ sở đó, từng bước có chủ trương, kế hoạch cụ thể, biện pháp khả thi, đem lại hiệu quả thiết thực trong xây dựng "thế trận lòng dân" bảo vệ Tổ quốc, góp phần thực hiện thắng lợi nhiệm vụ chiến lược xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa trong tình hình mới./.

(1), (2), (3), (6), (7), (8) Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Nxb. CTQGST, H., T.1, tr.105, 107, 25, 68, 87 - 88, 155 - 156

(4), (5) Nguyễn Phú Trọng (2022), *Một số vấn đề lý luận và thực tiễn về chủ nghĩa xã hội và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam,* Nxb. CTQGST, H., tr.34, 34 - 35.

(9) Ban Chấp hành trung ương (2016), *Nghị quyết số 04-NQ/TW ngày 30.10.2016 của Hội nghị lần thứ tư Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XII về tăng cường xây dựng, chỉnh đốn Đảng; ngăn chặn, đẩy lùi sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, những biểu hiện "tự diễn biến", "tự chuyển hóa" trong nội bộ,* H., tr.2

(10) Ban Chấp hành Trung ương (2021), *Kết luận số 21 - KL/TW ngày 25.10.2021 của Hội nghị lần thứ tư Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII về đẩy mạnh xây dựng, chỉnh đốn Đảng và hệ thống chính trị; kiên quyết ngăn chặn, đẩy lùi, xử lý nghiêm cán bộ, đảng viên suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, biểu hiện "tự diễn biến", "tự chuyển hóa",* H., tr.2

(11) Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Nxb. CTQGST, H., T.2, tr.230